

Känslornas maktspel i skolmusik

Gymnasiestuderandes beskrivningar av de känslor som förmedlas genom
estetiska lärprocesser inom ett musikalprojekt

Frida Hasselblatt

Avhandling för magisterexamen
Fakulteten för pedagogik och
välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2019

Innehåll

Abstrakt

1 Inledning.....	1
1.1 Avhandlingens bakgrund.....	1
1.2 Avhandlingens kontext.....	2
1.3 Syfte och frågeställning.....	3
1.4 Avhandlingens centrala begrepp	3
1.5 Avhandlingens disposition	4
2 Estetik som referensram	6
2.1 Definition av estetik	6
2.2 Forskning om estetik	7
3 Estetik i samhälle och skola	9
3.1 Estetiska lärprocesser	9
3.2 Estetik och känslor	10
3.3 Estetiska skolämnen	12
3.4 Estetik i musikal.....	14
4 Metod.....	17
4.1 Material och metod	17
4.2 Fenomenografi som forskningsansats	18
4.3 Narrativ analys	19
4.4 Databearbetning	20
4.5 Kvalitetskriterier	22
5 Narrativ och teoretisk reflektion	24
5.1 Val av narrativ och kategorisering	24

5.2 Bertil.....	25
5.3 Saga.....	28
5.4 Tuva	31
5.5 Paul.....	34
5.6 Sammanfattning av narrativen	36
6 Diskussion.....	38
6.1 Resultatdiskussion.....	38
6.2 Metoddiskussion	40
6.3 Förslag till fortsatt forskning	42
Litteratur.....	44

Tabeller

Tabell 1. Gymnasiediplomens längd och val av kategorisering.	21
---	----

Figurer

Figur 1. Att lita på varandra och sig själv var en stor del av den musikaliska processen.	26
--	----

Figur 2. Några av rollerna som spelades var tuffa och orädd fångar.	30
--	----

Figur 3. Långa övningsdagar ledde ibland till känslor av frustration.	33
--	----

Figur 4. Oberoende hur känslorna hade bytt genom processens gång var det ett glatt och stolt gäng efter premiärföreställningen.	35
--	----

Abstrakt

Författare Frida Hasselblatt	Årtal 2019
Arbetets titel Känslornas maktspel i skolmusikal. Gymnasiestuderandes beskrivningar av de känslor som förmedlas genom estetiska lärprocesser inom ett musikalprojekt.	
Publicerad avhandling i pedagogik för pedagogie magisterexamen	Sidantal (tot.)
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	47 (53)
Denna avhandling skrivs inom Åbo Akademis och Centret för livs långt lärandets gemensamma projekt Case BSS. Del fyra, som professor Ria Heilä-Ylikallio leder, är ett kollaborativt språkstärkande projekt mellan två svenskspråkiga gymnasier. Syftet är att stärka utbildningskedjans svenska genom att producera ett konstnärligt kollaborativt musikalprojekt.	
Referat <p>Den mångsidiga kompetensen poängteras i läroplanen och ska ge studerande möjligheten att uttrycka sig med hjälp av drama, musik och känslor. Med ett personligt intresse för ämnet och en respekt för de kroppsliga uttryckssätten och dess betydelse formades denna avhandling.</p> <p>Syftet med denna studie är att undersöka hur gymnasiestuderande beskriver sitt deltagande i uppsättningen av musiken DÖMD, med fokus på estetiska lärprocesser och känslor. Detta med hjälp av det insamlade materialet i form av gymnasiediplom som studerandena har skrivit som slutarbeten. Den vägledande frågeställningen som genomsyrar avhandlingen lyder:</p> <p>Vilka känslor framträder ur studerandenas estetiska lärprocesser inom musikalprojektet?</p> <p>Med hjälp av en fenomenografisk forskningsansats och narrativ analys har jag tolkat 15 gymnasiestuderandes diplom som utomstående forskare. I diplomerna beskriver gymnasiestuderande den musikaliska processen ur den egna synvinkeln kopplat till egna musikaliska erfarenheter samt hur de som individer utvecklats under processen. Diplomen har delats in i kategorier för att sedan skrivas ut i narrativ bestående av fiktiva personer som berättar studerandenas känslomässiga musikalprocess.</p> <p>Respondenterna var med i uppsättningen av en musikal från manusskrivande till slutgiltig produkt. I gymnasiediplomen beskriver studerandena processen som hektisk, tung men fantastisk och euforisk.</p> <p>Det huvudsakliga resultatet visar att man inte kan vara med i en konstnärlig process utan att bli berörd. Starka känslor förmedlas under en musikalisk process och tack vare de estetiska ämnena har studerandena lyckats sätta ord på känslorna och lockats utanför den egna bekvämlighetszonen. Vägen till att hitta den egna</p>	

professionella identiteten har fått hjälp av processen och studerandena har växt som individer.

För att skapa innovativt lärande behöver man lägga märke till känslorna. Studerandena har lyckats förmedla erfarenheter så att andra förstår. Alla studerandenas processer börjar med olika känslor, tankar och förutsättningar. Vägarna genom processen ser även olika ut för alla, men alla studerande slutar på samma positiva inspirerade punkt.

Sökord

Estetik, lärprocess, skolmusikal, känslor, aesthetics, musical, emotions, estetiikka, musikaali, tunne

1 Inledning

Temat för denna avhandling är gymnasiestuderandes beskrivningar av känslor genom estetiska lärprocesser inom ett musikalprojekt. I detta kapitel presenteras bakgrunden till temat, avhandlingens kontext, centrala begrepp, syftet och avhandlingens disposition.

1.1 Avhandlingens bakgrund

Två klasser vid olika gymnasier har tillsammans byggt upp en respekt för de kroppsliga uttryckssätten och deras betydelse. Med hjälp av en musikalisk process har de satt upp en musikal som börjat med manusskrivande och slutat i en färdig produkt i form av en musikalproduktion. I denna avhandling har jag analyserat texterna studerandena skrivit om processen med fokus på estetiska lärprocesser och känslor.

I Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen betonas en mångsidig kompetens. Ett av de sju kompetensområdena är den kulturella och kommunikativa kompetensen. Studerande ska få lära sig att handla etiskt och framföra åsikter konstruktivt. De ska få lära sig att uttrycka sig med hjälp av drama, musik och rörelse, samt med hjälp av känslor, tankar och idéer. (Utbildningsstyrelsen, 2014.) Eftersom jag forskar inom gymnasiet kommer jag att behandla gymnasiets läroplan mera ingående.

Musik och drama är inte bara begrepp i sin enkelhet. Bakom dessa begrepp gömmer sig en känslvärld fylld av sinnen som kanske aldrig upptäcks om det inte vore för de konstbetonade ämnesshelheterna (Utbildningsstyrelsen, 2014). Estetiska lärprocesser genomsyrar livet men hur de kommer till uttryck i skolvärlden, mer specifikt i ett skolmusikalprojekt, och hur gymnasiestuderande uppfattar dem är vad jag har valt att ta reda på. Detta genom att läsa, tolka och analysera deras gymnasiediplom utgående från en estetisk synvinkel.

Att få utöva något man älskar borde, enligt mig, vara något alla skulle få uppleva. Jag har haft lyckan att få in min passion i min vardag på många olika sätt. Med dans- och sångbakgrund har jag fått uppleva att stå på scen i alla dess olika former. Som sångare i band, som dansare i FM-tävlingsgrupp, som clown, seriefigur, showartist och sist men inte minst även som mig själv. Utvecklingen jag gjort under dessa processer har varit mer än enorm och klyschigt kan jag konstatera att jag inte vet vem jag skulle vara utan dessa erfarenheter.

1.2 Avhandlingens kontext

Projektet som denna avhandling är en del av heter *projekt Case BSS*¹ och är finansierat av Svenska kulturfonden i Björneborg och leds av Åbo Akademi och Centret för Livslångt Lärande (CLL). Projektet är ett interventionsprogram med syftet att stärka utbildningskedjans svenska. Projektet består av fyra olika delområden och dessa är: (1) administration och ledning, (2) barnträdgård och förskola, (3) den grundläggande utbildningen och (4) gymnasiet. I de olika delarna görs olika interventioner tillsammans med ansvarig personal. Av de fyra olika delarna som projektet består av arbetar denna avhandling i samband med del fyra, Gymnasiet. Professor Ria Heilä-Ylikallio är huvudansvarig inom denna del och har initierat ett samarbetsprojekt mellan två gymnasieklasser i form av en musikal. Syftet är att på lärarnivå ge modersmåls läraren vid BSS ett virtuellt och reellt kollegium och på studerandenivå producera ett konstnärligt kollaborativt musikalprojekt. (Heilä-Ylikallio, Svenlin & Jansson, 2019.)

Musikalproduktionen som fick namnet DÖMD fungerade som ett kollaborativt språkstärkande projekt mellan två svenskspråkiga gymnasier. Vasa övningsskolas gymnasium (hädanefter VÖS) och Björneborgs Svenska Samskola (hädanefter BSS) skrev ett eget musikalmanus som de repeterade och producerade under sex stycken workshoppar samt två premiärveckor i Vasa och Björneborg. Musiken visades upp i december 2018 i respektive städer. Valet att samarbeta mellan två gymnasier var med

¹ <https://www.abo.fi/projekt/fortbildnings-och-utvecklingsinsatser-vid-bjorneborgs-svenska-samskola/>

tanke på en större kritisk massa och en autentisk språkkontakt (Svenska YLE, 2018). Gymnasierna skiljer sig i storlek och VÖS har ett musikprogram vilket inte BSS har.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna avhandling är att på basis av gymnasiediplomen undersöka hur gymnasiestuderande beskriver sitt deltagande i uppsättningen av musikalen DÖMD, med fokus på estetiska lärprocesser och känslor. Studerandena har skrivit om hur det varit att delta i en musikalisk process från början till slut i deras slutarbeten, även kallade gymnasiediplom. Genom att läsa och analysera diplomerna grundligt är mitt syfte att få en uppfattning om hur studerande upplevt processen. Jag vill ta reda på vilka känslor de känner inför, under och efter musikalsens gång och hur bra de är på att beskriva dem. Vilka estetiska lärprocesser som används för att möjliggöra musikalen är även av intresse. Hur de påverkar studerandena och möjligtvis deras känslor tänker jag ta reda på samt vilka olika estetiska medel som används i musikalen.

Den centrala frågeställningen som genomsyrar hela avhandlingen blir då: Vilka känslor framträder ur studerandenas estetiska lärprocesser inom musikalprojektet? Med frågeställningen vill jag ta reda på ifall känslor alls framträder ur en estetisk lärprocess. Ifall de framträder vill jag veta i vilken utsträckning, på vilket sätt, genom vilka estetiska ämnen och med hurudan begreppsanvändning känslorna beskrivs.

1.4 Avhandlingens centrala begrepp

De estetiska lärprocesserna utvecklar studerande som individer. Estetiken bevisar att vi behöver våra sinnen för att kunna nå kunskap. Estetiken ska ge studerande inspirerande avbrott i studierna på ett sätt som berikar deras personligheter. (Asplund Carlsson, Pramling & Pramling Samuelsson, 2008.) Då våra sinnen och vårt intellekt påverkar vår plats och kvalitet i livet uppstår det som vi kallar för estetiska lärprocesser (Klerfelt & Qvarsell, 2014).

Vår kroppsliga kommunikation präglas av känslor och estetiska lärprocesser och studerande värdesätter samt beskriver känslor olika (Lund & Chemi, 2015). Gymnasiestuderandena har i deras slutarbeten beskrivit vilka känslor som uppstått under hela den musikaliska processen och på vilket sätt de påverkats som individer. Känslor innebär en sinnesrörelse och är betonade under processens gång.

Nästan alla skolämnen består av en estetisk del. Utbildningen bör innehålla konstnärliga arbetssätt. Studerandes koncentrationsförmåga har bevisats kunna försämrats utan konstnärliga färdigheter inom ämnesshelheterna. (Nobel & Sjöstedt, 1982.) Tonårstiden hör ihop med identitetsutvecklingen vilket påverkar gymnasiestuderande i högsta grad (Wrangsjö & Winberg, 2007).

Inom skolmusik används bland annat de kroppsliga kommunikationssätten (Østern m.fl., 2019). Musikalprojektet hjälper studerandena att hitta den professionella identiteten med hjälp av känslan att få göra någonting meningsfullt (Lund & Chemi, 2015). Scenkunskapens didaktik hör ihop med estetiken och tar studerandena genom en process från känslorna av ovetande och otillräcklighet till att uppnå känslan av trygghet och tillit. Eftersom känslor förmedlas så starkt genom de olika uttrycksformerna kan man inte gå med i en konstnärlig process utan att bli berörd. (Østern m.fl., 2019.)

Dessa centrala begrepp går hand i hand och kompletterar samt överlappar varandra i viss mån. För att kunna analysera studerandenas musikaliska processer är därför alla dessa begrepp av vikt inom ramarna för denna avhandling.

1.5 Avhandlingens disposition

Denna avhandling är indelad i sex kapitel. I det första kapitlet har jag presenterat bakgrunden till avhandlingen och lyft fram syftet samt frågeställningen. Kapitel två och tre går igenom relevant forskning och teori inom ämnesområdet för min avhandling. Begreppet estetik formar strukturen för teorin. I det fjärde kapitlet presenteras metoden och genomförandet av den fenomenografiska forskningsansatsen och den narrativa analysen. Resultatet behandlas i kapitel fem och är framställt med

hjälp av narrativ och teoretisk reflektion. Kapitel sex sammanfattar hela avhandlingen och diskuterar metoden och resultatet utgående från teorin. Förslag till fortsatt forskning lyfts fram som avslutning följt av avhandlingens litteraturförteckning.

2 Estetik som referensram

I det här kapitlet presenteras den teoretiska referensramen för avhandlingen. Definitionen av begreppet estetik diskuteras och det redogörs för forskning inom ämnet. Estetik som begrepp är brett och därför har jag valt att avgränsa det inom ramen för vad som är väsentligt för min forskning och analys.

2.1 Definition av estetik

Ordet estetik härstammar från grekiskan och betyder förnimmelse. Att konkret förklara exakt vad estetik betyder och står för är svårt eftersom begreppet har definierats olika av teoretiker. En traditionell definition säger att ”estetik är vetenskapen om det sköna i natur och konst” (Brunius, 1961, s.13). Naturen och konsten finns runtom oss överallt, alltså är vi omringade av estetik konstant.

Historiskt sett är grundprincipen för den estetiska processen samarbete och sympati. Att leva upp till den estetiska processen är en konstant kamp för samhället. (Dewey m.fl., 1998.) Att kunna samarbeta och visa sympati för andra människor behövs inom så gott som alla yrken och samhällsroller i dag. Det estetiska baseras inte bara på det intellektuella förståndet utan på en djupare varseblivning. Estetiken ger alltså möjligheten att med hjälp av de kroppsliga sinnena bejaka känslor. (Malm, 2004.)

Nationalencyklopedin förklarar begreppet ”estetik” som förnimmelsekunskap. Förnimmelse innebär vår sinnesvarseblivning vilket översätter förnimmelsekunskap till att man behöver alla sinnena för att kunna nå kunskap (Nationalencyklopedin, u.å.). Som exempel behöver vi vårt synsinne för att kunna läsa en text och vårt hörselsinne för att ta in information från en föreläsning.

2.2 Forskning om estetik

I intervjuer som gjorts med lärare angående estetik är svaret dominerande att det estetiska lärandet utvecklar studerandena som individer. De berikar studerandenas personligheter, stärker deras känslor och ger dem ett tillfälle att ha roligt. De estetiskt betonade ämnesshelheterna förstås oftast som ett annorlunda inlärningsätt än den traditionella undervisningen. Samhället är inlärt att veta att modersmålsundervisningen undervisar i läsning och skrivning medan den estetiska undervisningen har en stämpel att vara praktisk och annorlunda. Estetiken ska ge studerandena ett inspirerande avbrott som ger möjligheten att konkret göra något istället för att bara få höra om det. (Asplund Carlsson, Pramling & Pramling Samuelsson, 2008.)

Dagens samhälle utvecklas konstant och vår verklighet består av teknologi och medier, utvidgad kulturell mångfald och större geografisk rörlighet. Vi är födda med sinnen som vi i dag kanske inte får utöva och utforska världen med i tillräckligt bred utsträckning. Därmed blir estetiken ett begrepp vi behöver använda mera. (Lindstrand & Selander, 2009.) Speciellt inom utbildningsväsendet.

Förutom känsel-, syn-, hörsel-, lukt- och smaksinnena har vi även det kinestetiska och vestibulära sinnet. Det kinestetiska innebär led- och muskelsinnet medan det vestibulära betyder balanssinnet. Vi tar emot intryck genom våra sinnen med hjälp av perception vilket innebär hur hjärnan tolkar våra olika sinnen. (Hjort, 2011.) Lika mycket behöver vi alltså de kinestetiska och vestibulära sinnena för att ta in information och lagra kunskap. De sinnena utövas uttryckligen inom estetiska ämnen.

Konst kan inte ses direkt bara som en sinnlig framställning men då man experimenterar med den konstnärliga formen utvecklas en kunskaps och upplevelseform. Innebörden av hur konst definieras ändras hela tiden om man ser ur ett fenomenografiskt perspektiv. Lärandet i konst kan ändå beskrivas som ett utvecklande av kunskaper. (Edström, 2006.) Begreppet konst används genomgående i hela avhandlingen kopplat till estetiken. Detta eftersom konst är ett grundbegrepp inom estetiken.

Det krävs aktivt arbete inom estetiken för att skapa läroprocesser. Undervisning med inslag av estetiskt arbete är givande inom alla ämnen. Då man ställer frågor med djupare mening åt studerande skapas en estetisk diskussion som öppnar upp för interaktion och reflektion. Därav behövs multimodala resurser för att möjliggöra mera estetik inom undervisningen. (Østern m.fl., 2019.)

3 Estetik i samhälle och skola

I det här kapitlet presenteras forskning kopplat till den teoretiska referensramen estetik. Centrala begrepp definieras och avgränsas. Lärprocess, skolämnen, känslor och musikal är begreppen som teorin byggs runt.

3.1 Estetiska lärprocesser

Den estetiska lärprocessen innebär vår kroppsliga kommunikation och inläring. Med hjälp av skapande medel, elevaktivitet, multimodalitet och gemensamt arbete studerande och lärare emellan uppstår det som begreppet estetisk lärprocess står för. De estetiska processerna beskrivs som ett sätt att uppleva världen människor emellan och som en metod för att framställa känslor och relationer. För att möjliggöra dessa lärprocesser behöver man använda sig av resurser som stöder och tillämpar. (Østern m.fl., 2019.)

En definition av vad estetiska lärprocesser innebär lyder: ”påtala all mänsklig kunskaps början i sinnesförmimelse, för att därmed vidga kunskapsbegreppet bortom språk och kalkyl, och för att betona vikten av kunskap från sinnena” (Marner & Örtengren, 2003, s.80). Det förklarar alltså varför vi behöver de estetiska lärprocesserna. Betoningen ligger på undervisningens mångfald. Den estetiska kunskapen sägs även bestå av kropp och känsla. Förutom att den bygger på erfarenheter, arbetar med teorier och är formad av tankar och idéer innebär den estetiska kunskapen en slags handling och form. (Hjort, 2011.)

Man kan även se på estetiska lärprocesser utifrån semiotiken som studerar hur betydelser uppfattas i kommunikativa situationer. Genom det kan man försöka skapa en bredare syn på vad som egentligen är estetiskt. (Marner & Örtengren, 2003.) En annan förklaring till vad estetiska lärprocesser rent konkret innebär är att det är ett sätt att utforska världen med hjälp av sinnena vi fötts med. De estetiska lärprocesserna förenar det som man trott att inte går att förena. Det pedagogiska och det konstnärliga. Med kreativiteten i centrum måste pedagogiken skapa förutsättningar för lärandet. (Lindstrand & Selander, 2009.)

Den konstruktivistiska kunskapssynen menar att erfarenhet och de egna upplevelserna utvecklar kunskapen. Denna utveckling tar tid och det är tack vare sinnen och förmågor som kroppen kan uppleva. Sinnena, känslorna och tankarna arbetar tillsammans då en upplevelse skapas. Då sinnena och vårt intellekt påverkar vår plats och kvalitet i livet uppstår det som vi kallar för estetiska lärprocesser. (Klerfelt & Qvarsell, 2014.) Även här poängteras vikten i sambandet mellan undervisning och det estetiska.

Det kroppsliga lärandet är av stor vikt inom estetiska lärprocesser. Vi vet att vi behöver kroppen för inläringen och för att möjliggöra den kroppsliga kunskapen. Dock är det brist på denna kunskap inom skolvärlden och lärarutbildningen. Kroppen kommunicerar konstant med sin omgivning och lärandet utvecklas tack vare de kroppsliga kommunikationssätten. (Østern m.fl., 2019.) Kopplat till vad läroplanen säger om den mångsidiga kompetensen som mål visar det att undervisningen är i rätt tankebanor men förverkligandet av målen är inte ännu fulländade.

För att studerande ska hitta det konstnärliga ska man låta dem leka med olika medier och tillvägagångssätt och basera det på den personliga erfarenheten. Förslag på uttrycksformer och underlag bör ges åt studerandena. Lärare måste komma ihåg att låta studerande pröva på arbete med olika material, även utanför deras bekvämlighetszon, för att locka fram en autentisk erfarenhet. (Lindstrand & Selander, 2009.) Den estetiska lärprocessen är det som behövs här. Kunskapen tillsammans med pedagogiken kan locka fram denna erfarenhet.

3.2 Estetik och känslor

En emotion innebär en sinnesrörelse eller en stark känsla (SAOL, 2019). Det är som exempel ett tillstånd av rädsla, vrede, glädje eller sorg. Sociologin säger att emotioner är att känna ett sinne på fyra olika sätt. Genom att bedöma en situation, en förändring i den kroppsliga upplevelsen, hur känslorna uttrycks i form av olika gester och vilket känslonamn vi ger denna upplevelse. (Hochschild, 1990.) Eftersom hela begreppet

emotion förklaras med en namngiven känsla har jag valt att använda känsla som begrepp framöver.

För att skapa innovativt lärande bör man lägga märke till känslorna i utbildningen. Bland det viktigaste i en läroprocess är hur studerande och lärare värdesätter känslor. Individer har en tendens att lägga ner stora mängder energi på att kontrollera eller ignorera känslor. Åldern gymnasiestuderande befinner sig i, lägger speciellt mycket tankar och energi på känslor. (Lund & Chemi, 2015.)

Tonårstiden hör ihop med identitetsutvecklingen. Frågor och tankar uppstår i mängder i sökandet efter vad ens egna identitet kunde vara. Kompisrelationer är väldigt viktiga under dessa levnadsår. En kontakt med vänner kan hjälpa tonåringen att hantera självkänslan och temperamentet och därav är grupper och vänner väldigt viktiga i denna ålder. (Wrangsjö & Winberg, 2007.) Tack vare denna kontakten med andra människor och vänner i gymnasieåldern uppstår alla olika känslor.

Tonåringar tillbringar en stor del av sin tid i skolan och bildar därav sitt eget så kallade samhälle inom skolans väggar. ”Nyckeln från ledningens och lärarnas sida tycks vara respekt, struktur, tydlighet, rätt ställda krav, personligt bemötande och engagemang, samt inte minst en tro på ungdomarnas möjligheter och förmåga till delaktighet” (Wrangsjö & Winberg, 2007, s.51). För att få ungdomarna delaktiga och engagerade krävs kopplingen med känslöväsendet och de estetiska läroprocesserna.

Ur det utvecklingspsykologiska perspektivet är tonårstiden innehållsrik. Vänskapsrelationer är viktiga och känslomässiga relationer jämnåriga emellan bildas. Att få ta del av en grupp gemenskap hjälper tonåringar att prova på olika roller och platser inom en grupp. Det så kallade gruptrycket som uppstår bestämmer ofta en grups dynamik och placering i samhället. Sociala färdigheter anses vara en rikedom i tonårstiden eftersom man då också har en större chans att vara populär. (Erling & Hwang, 2001.)

Att vara med i ett projekt inom de estetiska ämnena hjälper studerande att hitta en positiv professionell identitet. Känslan av att göra någonting meningsfullt inom studierna som ger en positiv upplevelse är en erfarenhet som alla studerande borde få

möjlighet till. Studerandes positiva inställning till ett projekt slutar med att projektet blir en njutning och anses som en bra process. Lärare har hållit med om att de behöver vara väldigt engagerade, ha rätt färdigheter inom ämnet och en klar ram samt vision för ledarskapet. (Lund & Chemi, 2015.) Engagemang från både lärare och studerande är alltså av vikt inom ett estetiskt projekt inom skolväsendet.

3.3 Estetiska skolämnen

Som Grunderna för gymnasiets läroplan säger ska utbildningen ge studerandena en bred allmänbildning i form av värderingar, kunskaper, färdigheter och attityder. Studerandena ska lära sig handla ansvarsfullt och som en självständigt tänkande individ kunna samarbeta med andra på ett empatiskt sätt. Gymnasiet ska undervisa och fostra för att studerandena ska hitta sin identitet, utveckla en människosyn och skapa sig en världsbild. (Utbildningsstyrelsen, 2015.)

Meningsfull inläring kan uppnås i högre grad med hjälp av ”scenariedidaktik”. Det innebär att val av läromedel spelar roll ifall man vill utveckla utbildningen och dess ämnen. Studerandes roll i undervisningen är även av vikt för att utveckla den egna autonomin och projektbaserat arbete anses vara av hjälp för att utveckla mångfalden i det meningsfulla lärandet. (Hanghøj, Misfeldt, Bundsgaard, Fougst & Hetmar, 2017.)

I så gott som alla skolämnen finns en estetisk dimension. Dessa dimensioner förmedlar, med hjälp av konstnärer, kunskaper och erfarenheter så att andra förstår. Konstnärers kunskaper är användbara i skolan då de behandlar olika språk; kroppsspråk, talspråk, bildspråk och skriftspråk. Barn har som små ett ivrigt språk som stagnerar då de kommer till skolan ifall utbildningen inte alls innehåller konstnärliga arbetssätt. Barns koncentrationsförmåga har även bevisats kunna försämrats utan konstnärliga färdigheter inom ämnesshelheterna. (Nobel & Sjöstedt, 1982.)

Människorna, kulturen, skolan, individen och samhället hänger alla ihop. Konst är kunskap, språk och litteratur som kan förkroppsligas till en estetisk gestaltning. Det finns de som förhåller sig kritiskt till huruvida kunskapen om det estetiska alls lever

kvar inom utbildningsväsendet. Det estetiska framställs med hjälp av sinnen och konstämnen består av en repertoar av arbetssätt, metoder och resonemang. De estetiska ämnena minskar allt mera i skolan och behovet att ha dem som obligatoriska ses inte längre som stort. De estetiska ämnena riktar sig till de personer som sägs ha en så kallad "talang". Gymnasiets kurser ska förbereda studerandena för arbetslivet och arbetsmarknaden. Finns inte de estetiska ämnena med längre, är chansen mindre att studerande väljer ett yrke inom det området. (Hjort, 2009.)

Musikundervisningen i gymnasiet ska ge studerande en möjlighet att fördjupa sitt förhållande till musiken vilket stöder självkänslan. Studierna i musik ska ge studerandena en möjlighet att använda fantasin och upplevda erfarenheter. "På detta sätt stärks de studerandes musikaliska bildning och de uppmuntras till kreativt konstnärligt tänkande och ett livslångt intresse för musik" (Utbildningsstyrelsen, 2015, s. 216). Det kreativa konstnärliga tänkandet är vad projekt case BSS är ute efter i musikalprojektet. Positiva upplevelser vill musikundervisningen även uppnå och en gruppsamverkan tros ska stärka sociala och kommunikativa färdigheter. Kreativt producerande av musik tillsammans med andra konstnärliga uttrycksformer kan berika undervisningen. (Utbildningsstyrelsen, 2015.)

Integrering av estetiska moment i de olika undervisningsämnena är enklare än man tror. Konkreta exempel på hur man kan använda musik och dans i så gott som alla ämnen är följande. Inom gymnastiken kan man dansa till musik och använda sig av olika rytmer. Språkundervisningen kan berikas med att lyssna på musik från olika länder och på olika språk samt genom att dansa olika stilar från olika länder eller dansa till det nya språket. Musikkulturer och etniska bakgrunder kan behandlas i geografin. Ljudet som fenomen i kan tas upp i fysiken och gospelkörsång som en del av religionsundervisningen. (Nandelstadh & Utbildningsstyrelsen, 1995.) I dag är möjligheterna ännu bredare för integrering i form av bland annat ordkonst i modersmål, skapandet av konst efter ett musikstycke i bildkonst eller drama inom nästan alla ämnen.

3.4 Estetik i musikal

Østern m.fl. (2019) har undersökt vad det innebär att tillsammans skapa något på scen. Man kan reflektera om en föreställning, pjäs eller musikal utgående från upplevelser och hitta lärdomen ur processen. Scenkunskapens didaktik kan kopplas ihop med estetiken. Känslan av att inte behärska något i början av en process kan vara skrämmande och för att utvecklas bör man kämpa med att inte känna att man inte kan tillräckligt. Didaktiken vill skapa något meningsfullt vilket även scenkonsten ämnar göra. Att lära sig handlar om att skapa en ny förståelse för något i omvärlden och detta strävar man efter i en scenkunskapsprocess. (Østern m.fl., 2019.)

Trygghet och tillit är nyckelbegreppen som öppnar upp för en skapande process. En skapande process bygger ett familjeband mellan personer och skapar bland musiker, dansare, skådespelare och regissör ett starkt band som inte kan förklaras. I en skapande process där man ger sitt allt yttrar man en personlig del av sig själv och därav är tilliten till de andra medlemmarna samt tryggheten man skapar inom gruppen enormt viktig. (Østern m.fl., 2019.)

Inom en skapande process spelar de sociala relationerna en stor roll och blir av större vikt än man kanske först skulle ana. Processen är såväl performativ som konstnärlig, relationell som skapande och kroppslig som kognitiv. Alla begrepp belyser och berikar varandra och är därav beroende av och i konstant symbios med varandra. Eftersom känslor förmedlas så starkt genom de olika uttrycksformerna kan man inte gå med i en konstnärlig process utan att på något sätt bli berörd. (Østern m.fl., 2019.)

Tidigare forskning inom skolmusikal har gjorts av Edberg (2019). Hans doktorsavhandling behandlar möten, makt och musik i två skolmusikalprojekt i årskurs nio. Två skolor satte upp olika musikal vilkas processer Edberg analyserar. Med syftet att få fram hur makt och pedagogik syns i ett musikalprojekt tog han reda på vilka pedagogiska mönster som hittas i musikalen samt hur de kommer till uttryck. (Edberg, 2019.)

De två olika musikaliska processerna som Edberg analyserar har olika utgångslägen. Den ena är starkare lärarstyrd och riktar sig till alla i årskurs nio medan den andra musikalen sätts upp utgående från studerandenas egna initiativ och det är musikklassen i tillval som står på scen. Avhandlingen har fått fram en viss skillnad i resultatet, de olika skolorna emellan. (Edberg, 2019.) Min avhandling undersöker istället samarbetet två skolor emellan som kanske haft olika förutsättningar från början men som med hjälp av skolmusikalen DÖMD får arbeta tillsammans. Såväl lärare som studerande.

Det intressanta som Edberg kom fram till i sin undersökning är att skolan vars musikal är skriven av lärare har en traditionell handling medan den andra skolmusikalen, vilken är skriven av studerandena, är mera okonventionell och mindre stereotypisk. (Edberg, 2019.) Detta stämmer överens med studerandenas uppsättning av musikalen DÖMD. De tar upp stereotypiska roller men hittar på en okonventionell handling och har skapat något verkligen eget. Lika som i Edbergs avhandling har studerandena valt att inte lyfta fram tydliga huvudrollsinnehavare utan alla skådespelarna har en mera lika rollfördelning.

Musik kan stimulera till positiva känslor hos människan. Forskning har visat att både barn och vuxna som har lärt sig att spela ett instrument eller tagit sång- eller dramalektioner under några år, har bättre IQ därpå följande år än personer som inte tagit lektioner. Speciellt den emotionella kompetensen blir bättre med hjälp av musiken, har samma studie bevisat. (Altenmüller & Schlaug, 2013.)

Att lägga upp en musikal i skolan är oftast ett samarbete mellan ämnena modersmål och litteratur och musik. Här blandas teori och det praktiska vilket är en viktig del av den estetiska lärprocessen och förklarar varför valet av material är så väsentligt för den kreativa processen. (Lindstrand & Selander, 2009.) Precis detta har projekt case BSS gjort. Satt upp en musikal med syfte att stärka det svenska språket.

Musikalitet i samhället har diskuterats utifrån många synpunkter. Uddholm (1994) är bland annat en av dem som ifrågasatt pedagogen som en musikalisk människa. Uddholms frågeställning lyder: ”Kan det vara så illa ställt att vår kultur fostrar många musikaliska människor till att tro att de är omusikaliska?” (Uddholm, 1994, s.9). Med hjälp av berättelser från hans barndom funderar han på betydelsen kring ordet

omusikalitet och kommer fram till att han personligen anser att alla är musikaliska. Allas musikalitet kan dämpas av olika faktorer men vi borde ge plats för möjligheter istället för att begränsa. Musiken finns överallt omkring oss i dag, till skillnad från förut då musiken blev ett avbrott. I dag finns den med i bakgrunden nästan konstant vilket gör att vår vardag mera än någonsin förut består av konstant ljud. Ljud är skadligt i höga nivåer men det är individen själv som bestämmer ifall den väljer att uppfatta det som meningsfullt eller som störande buller. (Uddholm, 1994.)

Ifall man sätter upp en musikal, eller teaterföreställning i en skola är det viktigt att minnas studerandenas roll. Målet för en produktion kan inte enbart vara lärarens ifall studerandena är de som uttrycker sig på scen. De pedagogiska färdigheterna inom konstämnen kan försvagas ifall man sätter för mycket tyngd på enbart den konstnärliga kvaliteten. Som pedagog inom ämnet drama medföljer risken att tappa kontrollen då begreppen kreativitet, improvisation, intuition och det oförutsägbara blir aktuella inom lärande ramarna. (Österlind, 2011.)

Uddholm (1994) pratar om drama som maktstatus och känslstatus. Motsatserna, viktig – oviktig och kärlek – hat, är exempel på roller som beskriver situationer och rörelser. Med hjälp av dessa roller blir drama en uttrycksform för kommunikation och kroppsrörelser. Genom drama kan man förstå hur en situation kan upplevas på riktigt, övervinna en rädsla och ge något en meningsfull betydelse. (Uddholm, 1994.)

En persons fysiska och sociala verklighet upplevs genom den egna kroppen. Det kroppsliga lärandet innebär därför det vi lär oss genom vårt beteende. Språket som uppstår genom detta lärande är poetiskt, metaforiskt och berättande. Det kroppsliga lärandet kan alltså uppstå varsomhelst, vare sig det är någon som lär ut eller man själv som gör det. Egna reflektioner av de kroppsliga erfarenheterna är av stor vikt för processen likaväl som att dela dem med andra. Det kroppsliga lärandet stöder kreativt lärande och aktivt lärande i grupp. Rörelser och ljud är ett resultat av det kroppsliga lärande och är vad man stävar efter. (Anttila, 2013.)

4 Metod

I följande kapitel presenteras metoden för forskningens genomförande. Inledningsvis beskrivs fenomenografi som forskningsansats och narrativ analys som analysverktyg. Därefter redogörs materialet och metoden för forskningen samt databearbetningen. Slutligen diskuteras forskningens kvalitetskriterier så som tillförlitlighet, trovärdighet och validitet.

4.1 Material och metod

Materialet jag fått är gymnasiediplom från studerande vid VÖS och BSS. Diplomen är studerandenas avslutande arbete inom ämnesstudierna i musik. De fungerar som en portfölj som bygger på studerandenas studier i musik under hela gymnasiet. Beskrivningen för diplomerna innehåller rubrikerna; musikalisk biografi, presentation av den musikaliska verksamheten samt ett sammandrag. (Utbildningsstyrelsen, 2017.)

Inom projektet Case BSS, har studerandena haft i uppgift att skriva ett slutarbete i musik i form av ett gymnasiediplom. Totalt har jag fått in 15 stycken diplom, vilka fungerar som material för min analys. Med hjälp av narrativ metod kommer jag att läsa och återberätta det mest relevanta från detta material. I materialet finns även bilder som jag tar med i beaktande då jag skriver narrativen. Några av bilderna finns med i analysen för att stärka narrativens framställning och autenticitet.

Gymnasiediplomen som studerandena skrivit bygger på anvisningar som utbildningsstyrelsen gett ut år 2017. Diplomena är frivilliga för ett gymnasium att använda sig av som bedömningsmetod. För att få avlägga diplom i musik bör studerande ha avlagt minst fyra gymnasiekurser inom ämnet. Diplomet visar att studerande som avlägger det har ett särskilt intresse för ämnet i fråga. Gymnasiediplomen i musik fungerar som en portfölj och ska omfatta utförandet av ett musikprojekt, i detta fall uppsättningen av musikalen DÖMD. (Utbildningsstyrelsen, 2017.)

Diplomens uppbyggnad ska innehålla följande, en musikalisk biografi, en presentation av det musikaliska projektet samt ett sammandrag och eventuella bilagor. Bedömningen sker verbalt från läraren och läggs senare till i diplommet. Lärarna har bedömt diplomerna enligt studerandenas musikaliska kunnande, projektets utförande, hur målinriktad arbetsprocessen var, hur de beskriver processen och hur de utvärderar sig själva. (Utbildningsstyrelsen, 2017.)

Den kvalitativa forskningen ger ett flexibelt utgångsläge. Inom ramarna för kvalitativa forskningar och analyser väljer man en specifik grupp som man undersöker närmare i detalj. Som forskare försöker man förstå hur gruppen tänker och skapa sig en uppfattning om vad samhället tänker. Denna metod ger forskaren en nära och ingående inblick i det undersökta materialet och binder ihop hela forskningens olika faser. (Fejes & Thornberg, 2019.)

Eftersom forskningen jag gör är kvalitativ använder jag mig av en abduktiv logik som metod för genomförandet av analysen. Den abduktiva logiken för samman teorin och empirin (Patel & Davidson, 2011). Det innebär att jag skrivit teori först om ämnen jag tror att jag kommer få ut av min analys. Sedan har jag läst och analyserat gymnasiediplomen och fått nya synpunkter. Då har jag gått tillbaka till teorin och skrivit om och utvecklat. Såhär fungerar den abduktiva logiken, man byter mellan teorin och materialet tills båda delarna stöder och kompletterar varandra.

4.2 Fenomenografi som forskningsansats

Hur forskaren analyserar olikheter och likheter ur respondenters svar är vad fenomenografi som forskningsansats innebär. Den analyserar individers uppfattningar av ett fenomen. Då man analyserar material enligt den fenomenografiska forskningsansatsen kategoriserar man ofta det materialet som samlats in. Kategorierna analyseras och jämförs därefter för att nå ett resultat. (Uljens, 1989.) Eftersom jag analyserat och placerat mitt forskningsmaterial, gymnasiediplomen, i kategorier är denna forskningsansats rätt för denna avhandling. Forskningsansatsen hjälper

forskaren att välja förhållandet till teorin och valet av metod stärks av forskningsansatsen (Fejes & Thornberg, 2019).

Kategorierna som är vanliga för den fenomenografiska forskningsansatsen kallas för beskrivningskategorier. De fungerar som ett verktyg för att vidare kunna analysera materialet. Då studerandenas svar i gymnasiediplomen kategoriseras visar de kvalitativa skillnaderna hos studerandena hur de uppfattar fenomenet. (Olsson & Sörensen, 2007.)

Fenomenografin studerar vilken uppfattning olika respondenter har. Som analytiskt syfte har den forskningsansatsen i syfte att se hur olika fenomen runtom i världen uppfattas av olika människor. Då man uppfattar ett fenomen på ett visst sätt gör man det i relation till såväl sig själv som till omvärlden. (Patel & Davidson, 2011.)

Den fenomenografiska forskningsansatsen går hand i hand med kvalitativa metoden. Även den kvalitativa forskningsmetoden vill veta respondenters uppfattningar av ett fenomen. Metoden gör en djupare analys av det insamlade materialet och söker ett resultat utifrån det. Fenomenet studeras inifrån vilket ger forskaren en djupare förståelse för det som undersöks. (Holme & Solvang, 1991.)

4.3 Narrativ analys

Eftersom avhandlingens syfte är att undersöka hur gymnasiestuderande beskriver sitt deltagande i uppsättningen av en musikal används en narrativ analysmetod för att få fram vilka känslor och estetiska läroprocesser som träder fram. Analysmetoden jag valt att använda för materialet i denna avhandlingen är alltså narrativ metod.

Narrativ framställning hjälper en att förstå andras upplevelser ur ett bredare perspektiv. Den egna uppfattningen och någon annans verklighet bildar tillsammans en djupgående meningsfull helhet. Med hjälp av narrativen försöker jag återberätta studerandenas gymnasiediplom ur min förståelsegrund kopplat till teoretisk bakgrund. (Denzin & Lincoln, 2018.)

Narrativ kan skrivas ur många olika synvinklar och det finns inga fastställda riktlinjer för hur ett narrativ ska se ut. Forskare har olika syn på narrativ och därav finns det i dag ett brett spektrum av diverse narrativa analyser. (Denzin & Lincoln, 2018.) Den narrativa metoden bygger på socialkonstruktivism och med hjälp av denna metod vill jag inte bara sätta ord på hur något fungerar rent praktiskt, utan hur det fungerar reflekterande och subjektivt. (Hedegaard Hansen, 2011.)

Då man skriver narrativ använder man sig av teori utifrån vilken narrativen ska dokumenteras. Mina narrativ kommer att speglas i de estetiska lärprocessernas olika synvinklar. Inspirationen till berättelserna kommer från teorin, tidigare erfarenheter samt från min egen tolkning av hur jag upplever diplomerna. Berättelserna grundar sig på den mening och betydelse som skribenten fört fram till läsaren och vilket budskap jag som läsare hittar hos personen bakom det skrivna diplomerna. (Hedegaard Hansen, 2011.)

Berättelserna blir det centrala i den narrativa metoden och försöker omfatta en pedagogisk verklighet. Händelserna som skrivs om är verkliga för ursprungs skribenten (Hedegaard Hansen, 2011). De narrativ jag skriver ut grundar sig på 15 gymnasiestuderandes texter som jag kategoriserat enligt innehåll.

4.4 Databearbetning

Alla 15 gymnasiediplom jag fått in är skrivna av tredje årets gymnasiestuderande. Studerandena går antingen i VÖS eller BSS som tidigare nämnt och därav nämns ingen närmare information i narrativet om studerandena i fråga. De har alla gett mig lov att använda deras diplom som forskningsmaterial men jag har lovat behandla dem konfidentiellt. Känslor samt de estetiska lärprocesserna är av vikt och det är vad jag valt att lyfta fram ur empirin. Kontrasten mellan diplomerna utifrån en teoribaserad diskussion förklarar skillnaderna samt hur kategorierna i fråga utmärker sig.

Datamaterialet i form av diplomerna är oberoende längd innehållsrika och består av såväl text som bilder. Bilderna ger ett mervärde och kompletterar i vissa fall texterna.

Bilderna stärker även läsoplevelsen och ger mig som läsare en visuellt verklig bild av scenografi och kostymer. Det stilistiska språket varierar mellan diplomerna och endel gymnasiestuderande är bättre på att uttrycka sig i skrift och formulerar sig därmed väldigt beskrivande. Det är dock inte av relevans i analysen eftersom jag inte analyserar de stilistiska medlen utan förmågan att kunna lägga ord på känslorna genom processen. Där har de alla lyckats.

Tabell 1.

Överblick över alla 15 gymnasiediplom.

Namn	Ord	Antal bilder	Ingår i narrativ
Bertil	2192	4	Bertil
Mats	1749	7	Bertil
Daniel	2615	10	Bertil
Lisa	2144	7	Bertil och Tuva
Saga	6273	15	Saga
Anna	7603	37	Saga
Simon	4459	54	Saga
Gustav	4656	32	Saga
Tuva	2605	1	Tuva
Ville	1186	2	Tuva
Sanna	1358	13	Tuva
Paul	2744	38	Paul
Milla	4086	20	Paul
Emma	1374	3	Paul
Stella	1864	2	Paul

En överblick över alla gymnasiediplomen hittas ovan i tabell 1. Alla namn är fingerade och icke köns stämplade. Ord mängden ger en uppfattning om hur längden varierar mellan diplomerna och bilderna beskriver hur mycket extra visuellt material jag haft tillgång till i vissa diplom. Då jag har läst igenom diplomerna har jag kategoriserat dem enligt vilka känslor som förmedlas genom processen och hur studerandena beskriver dem.

4.5 Kvalitetskriterier

När man gör en undersökning är det viktigt att granska tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter. För att nå ett bra resultat behövs alla dessa kvalitetskriterier och den ena förutsätter den andra. Tillförlitligheten i en forskning handlar om att man ska kunna använda sådana metoder att en annan forskare kunde göra samma forskning och komma fram till samma resultat. Trovärdigheten behandlar hur väl undersökningen uppmärksammar syftet och frågeställningen och ifall man som forskare lyckats undersöka det man tänkt. (Justesen & Mik-Meyer, 2011.)

Narrativ som undersöker fenomen i omgivningen har vissa aspekter man bör beakta i en undersökning baserad på denna metod. Observanten, i detta fall jag, kan orsaka begränsningar till undersökningen beroende på hur jag observerar. Observanten brukar ha en tendens att lyfta fram det positiva i berättelsen. Oundvikligt blir den narrativa berättelsen ofta presenterad så att man styr läsaren till en slutsats. (Brandell & Varkas, 2019.)

Den som skriver berättelsen har åtkomst till hela sanningen men då personerna bakom, i detta fall gymnasiediplomen, är konfidentiella behövs en viss data undanrömmas och kan på så sätt hindra hela historien från att bli berättad. Jag som skriver berättelsen kan också omedvetet välja att gå en viss riktning eller tolka något fel eller annorlunda, vilket läsaren då aldrig får reda på. Detta är en risk och kan vara en nackdel med den narrativa metoden. (Brandell & Varkas, 2019.)

De namn forskaren ger kategorierna inom en fenomenografisk forskningsansats blir en tolkning av forskarens egna uppfattning av fenomenet. Detta kan ifrågasätta forskningens reliabilitet. (Olsson & Sörensen, 2007.) Då jag har namngett mina kategorier har jag gett ett så neutralt fingerat namn som möjligt för att inte låta det påverka eller styra läsaren. Jag har gjort mitt bästa för att göra en rättvis tolkning.

Denna specifika undersökning kan inte stå som ett sampel för hela samhället. Eftersom forskningen är gjord kvalitativt och materialet är insamlat av 15 personer kan jag inte påstå att resultatet gäller för alla. (Fejes & Thornberg, 2019.) Metoden ger ändå

resultat från ett sampel som utövat något grundligt och som har kunnat analyserats grundligt. De kan stå som rollmodell för ämnet eller resultatet i fråga.

Inom kvalitativa undersökningar är det svårare att bedöma trovärdigheten (Fejes & Thornberg, 2019). I kvalitativ forskning använder man oftast bara informanternas egna åsikter och upplevelser, i mitt fall gymnasiestuderandenas beskrivningar av en upplevelse genom ett diplom. Detta gör det svårt att veta hur en likadan undersökning skulle se ut ifall den var gjord av en annan forskare. Det går inte heller att hitta informanter till en annan undersökning som skulle ge exakt samma svar som dessa. Forskaren inom kvalitativa undersökningar har även en tendens att vara personligt engagerade i ämnet och därför kan man ifrågasätta ifall någon utan detta intresse kunde komma fram till samma resultat. (Denscombe, 2016.)

Etiken är den tredje aspekten som jag som forskare bör beakta i analysen. Tillsammans med professor Ria Heilä-Ylikallio har jag ingått ett avtal om forskningsetik inom projektet. Informanterna, gymnasiestuderandena, är frivilligt med och har rätt att dra sig ur projektet. De har gett sitt godkännande till att deras diplom används i min forskning och jag har lovat behandla dem konfidentiellt. Det innebär att jag känner till gymnasiestuderandenas namn men att jag inte använder dem i narrativen eller för namnen vidare till någon annan. Jag som forskare har tystnadsplikt. (Trost, 2010.)

5 Narrativ och teoretisk reflektion

Resultatkapitlet presenteras i form av narrativ samt en teoretiskt baserad reflektion. Först förklaras tanken bakom narrativen och hur kategoriseringen är gjord. Därefter presenteras fyra narrativ som alla diskuteras och tolkas med hjälp av den teoretiska bakgrunden. Figurerna som hör till narrativen är en del av fiktionen för berättelsen. Som avslutning för detta kapitel görs en sammanfattning över alla narrativ.

5.1 Val av narrativ och kategorisering

Narrativen som skrivs ut är fyra stycken varav alla representerar sin egen kategori. Alla narrativ baseras främst på en persons diplom, men representerar en hel kategori. Tabell 1 som presenteras i metodkapitlet, sidan 21, visar vilka diplom som hör till vilket narrativ. Namnen som används är fingerade och könet är inte relevant för varken kategorin eller narrativet, ej heller vilken skola studerandena varit inskrivna i är av relevans.

Processen studerandena gått igenom är i princip den samma för alla men psykiskt väldigt olika. Därav påminner vissa diplom om varandra och en kategorisering kunde göras på detta sätt. Jag har samlat de som haft liknande känslor i början och genom processens gång i en grupp. Bertil står för de som var lite blyga och mera försiktiga då de kom in i processen. Saga beskriver de som kände sig väldigt självsäkra redan innan musikalen tog fart. De lite mera tveksamma och aningen frustrerade känslorna representerar Tuvas narrativ. Det fjärde narrativet som går under namnet Paul presenterar de gymnasiestuderande som direkt från start beskriver musikalen som ett positivt projekt.

De känslor som beskrivs i narrativen är studerandenas egna tankar och beskrivningar. Jag som forskare har gjort mitt bästa för att inte beskriva någon som bättre eller sämre utan som de själva valt att beskriva den egna musikaliska känslprocessen. Med hjälp av fyra olika fiktiva personer beskrivs de olika kategoriernas huvuddrag. Alla diplom

inom en kategori har gett inspiration och innehåll till de fiktiva personerna, men själva narrativet är skrivet i huvudsak utgående från ett utvalt diplom ur kategorin. Det finns med en bild per narrativ som stärker fiktionen, men av konfidentialitet gentemot studerandena har jag suddat ut dem så att ansikten inte känns igen. Jag har valt att skriva alla narrativ i tredje person då flera gymnasiediplom gett innehåll till ett narrativ.

5.2 Bertil

Musikintresset för mig har aldrig bestått av ett brinnande intresse för att lära mig utan snarare av att få skapa med hjälp av eget gehör och genom att lyssna, berättar Bertil. I bagaget har Bertil gymnasiekurserna i musik och pianolektioner på musikinstitut. Motivationen var ändå aldrig helt tillräcklig så pianospelandet byttes ut mot sång innan även det avslutades. Det tråkiga och enformiga i att göra samma sak om och om igen var det som fick Bertil att tappa intresset. Idrott är ändå det som alltid legat Bertil närmast hjärtat och därav varit prioritet nummer ett i hans schema. Musiken och låtskrivande har för Bertil däremot på sidan om fungerat som ett hjälpmedel att hantera känslor.

Då Bertil fick veta att de skulle sätta upp en musikal med klassen var den första känslan skrämmd. Skrämmd eftersom han har scenskräck. Han lyckades dock vända på dessa känslor till att vara ”taggad” och musikalen blev något han såg fram emot.

Då klassen fick veta om att ett samarbete skulle göras med en annan skola var de flestas reaktion frustration men Bertil fick panik och ville gråta. Tanken på att ha med en annan ny klass och att måsta uppträda med och för dem blev för mycket. Även tidspressen och vetskapen om att idrotten kanske skulle lida var en stark faktor till paniken. Bertil stressade alltså mera, till skillnad från de andra, över det egna. Paniken lugnade dock ner sig då Bertil mötte den andra klassen och fick en positiv bild.

Lägren och övningshelgerna kom inte utan problem och Bertils positiva bild rasade aningen samman då samarbetet inte fanns från båda skolornas sidor. Bertils känslor går över till irritation och frustration över den andra skolans tydliga ”diss” gentemot dem samt deras obryddhet och otacksamhet. Bertil hittar dock nyckeln i att vända känslorna. De andra studerandenas brist på allvar kunde användas till musikalens nytta i vissa fall eftersom de spräckte bubblan för det seriösa. Fantasin och kreativiteten gick på så sätt över gränserna och skapade mer liv och roligare karaktärer.

Då musikalen till slut blev frivillig för alla inblandade sattes projektet igång på fullt allvar. Bertil fick sin roll som var totala motsatsen mot hans egna personlighet. Han tyckte det var svårt och var ganska självkritisk gentemot sitt uppförande, men han lyckades vara glad och spänd för utmaningen. Bertil börjar även plocka ut delar som han tyckte speciellt mycket om. Dansen, till exempel, växte för honom och blev något han såg fram emot.

Sången Bertil sjöng i pjäsen var svår vilket var en otrolig utmaning, men han valde ändå att anta utmaningen och öva tills det gick. Han övervann sin egen scenskräck där och då. Ett stycke som Bertil spelade piano i blev något han var absolut mest stolt över och lyckades för en gångs skull ta emot komplimanger och bli genuint glada över dem. Bertil insåg att han hittade stödet och glädjen speciellt i de moment var alla var delaktiga och på samma nivå, danserna som ett exempel.

Hela projektet var utmattande men inte jobbigt. Bertil kan se sina egna framsteg och lägga ord på vad han lärt sig. Genom att använda rösten bättre och med högre volym lärde han sig mycket och han återfann intresset för pianospel och orsaken till att han tyckte om det från första början. Självkänslan stärktes enormt inför framtida val och utmaningar. Bertil ser tillbaka på projektet som en härlig tid med nya vänner och många fantastiska minnen.

Figur 1. Att lita på varandra och sig själv var en stor del av den musikaliska processen.

Teoretisk reflektion

Tonårstidens berg- och dalbana av känslor påverkar sinnen och levnadsvanor som Wrangsjö och Winberg (2007) beskriver. Den nya formen av kontakt med vännerna har i Bertils fall hjälpt med självkänslan och en förändring kan ses som märkbar genom hela hans berättelse. Bertil nämner att musiken alltid varit ett hjälpredskap för honom att hantera känslor med.

Bertil berättar hur han plötsligt förstår att vända på känslorna och använda dem på ett annat sätt. De andras brist på allvar blir plötsligt en källa och ett utlopp för en ny slags kreativitet och en obegränsad fantasi. Som Østern m.fl. (2019) beskriver det skapades en slags estetisk tankegång där studerande öppnade upp för reflektion och insåg hur de kan använda sig av multimodalt utövande resurser.

Vi behöver våra sinnen för att nå ny kunskap. Musikspelandet som funnits där sedan början blir allt mera bekvämt för Bertil och han inser att han är duktig på det. Utvecklingen längs processens gång resulterar i att Bertil inser att han är stolt över sina prestationer.

Även nya utmaningar som sång och dans blir en del av Bertils rutin och han lär sig uppskatta dem på ett fördelaktigt sätt gentemot sig själv. Lindstrand och Selander (2009) pratar om att locka fram den autentiska erfarenheten. Detta lyckades Bertil åstadkomma genom en tillit gentemot de andra studerandena, som syns på figur 1 på sidan 26, och genom att gå utanför sin bekvämlighetszon.

5.3 Saga

Sagas brinnande intresse för musik kommer från barnsben då hon medverkat i såväl musikskolor som musikinstitut. Med en mängd instrument i bagaget avlagde Saga ett fördjupat program i musikens värld under gymnasietiden.

Musiken är något Saga lever för och upplever i alla dess former. Då fjolårets musikstuderande satte upp sin musikal fick Saga gnistan för det egna projektet och en längtan att sätta igång fylldes inombords. Hela världen kastades dock upp och ner då samarbetet med den andra skolan klargjordes. Känslorna tog kommando och gråten fanns i halsen. Känslan av frustration och besvikelse blandat med att vara arg genomsyrade hela klassens humör och Saga hade ett starkt behov att få prata om eländet med klassen. Tankar om att lämna musiklinjen gick igenom huvudet. Sagas fullspäckade fritid väckte även oro inför möjligheten att kunna lägga ner den tid musiken skulle komma att kräva.

Saga har en väldigt stark personlighet som är rakt på sak. Hon själv anser sig vara den som tar plats i gruppen samt den som mer än gärna tar på sig den ledande rollen. Får hon inte vad hon vill ha meddelar hon att hon inte är nöjd.

Sommarlovet gav Saga chansen att pausa från projektet, tankarna och reflektionerna. Då arbetet väl satte igång gällde det helt enkelt att acceptera läget. Saga själv var borta de första dagarna grupperna träffades och kände därav en väldig nervositet av att ta del av ett socialt sammanhang var hon är den enda som ännu inte träffat någon. Dock löste det sig eftersom gruppen hade svårigheter att ta sig ann varandra, så Saga hade inte missat mycket. Båda skolorna hade sina misstankar om projektet vilket de visade tydligt åt varandra med minimal entusiasm inför processen tillsammans samt oviljan att samarbeta.

Att lämna projektet var en tanke som blev återkommande hos Saga på grund av olika motgångar inom arbetet. Rollfördelningen var det inget snack om. Ingen ville möta Saga ifall hon inte skulle få den roll hon ville ha och, enligt henne själv, förtjänade mest av alla. Rollen Saga hittar på och verkställer blir ett slags alter ego för henne själv. Såväl Saga som resten av klassen fattar tycke för rollen ifråga och Saga är nöjd över sin insats.

Saga anser snabbt även att hennes roll i musiken är en av de viktigaste, de andra inser bara inte det och kan inte tacka henne längs med vägen för det arbete hon satt ner. Mera frustration sker studerandena emellan och sammanhållningen är inte den bästa.

Musikalen föds tack vare flera helgers arbete både i Björneborg och i Vasa. Skolan lider väldigt mycket men musikalen är prioritet nummer ett. Saga axlar ett stort ansvar för speciellt manusskrivandet inför musikalen. Hon irriterar sig på att kamraterna tar musikalen väldigt olika seriöst och vill på så sätt ta åt sig grovjobbet för att det ska bli bra. Saga vill inte vara med i något hon inte själv anser att är bra och det egna engagemanget växer då det hon jobbar med är påväg åt en riktning hon gillar.

Regissörens roll tas upp i såväl konfunderad och negativ bemärkelse som i positiv och imponerad. Saga uttrycker sin negativitet då regissören inte värdesätter hennes eget arbete. Uppskattningen för regissören uppstår då rollerna blir utdelade och Saga får den hon vill. Lätt panik uppstår även då det blir klart att många från den andra skolan hoppar av musikalen.

Processen att vara med och tillverka en musikal från ”scratch” är väldigt tidskrävande och en psykisk samt fysisk tung period för Saga och hennes medstuderande. De fick aldrig vara lediga eftersom helgerna gick åt övningar och i veckorna var det skola som gällde så gott det gick. Saga berättar att utmattningen ofta syns på övningarna och ibland gör folk tokiga saker av ren trötthet.

Premiären och föreställnings veckorna blev de mest intensiva av dem alla. Känslorna av att ingen bryr sig och viljan av att inte orka försöka mera är på tapeten. Gruppen blev bra på att i sista minuten lägga till och ta bort danser samt manus. Sådant man fick ta, berättar Saga. Föreställningarna blir en berg- och dalbana för Saga själv. Den egna prestationen kritiserar av henne själv något otroligt och oberoende vad andra tyckte så var det Sagas eget humör och hennes egna känslor efter en föreställning som fick avgöra ifall det varit bra eller dåligt. Saga var väldigt bra på att snabbt trycka ner sig själv men även på att skylla saker som gått fel på faktorer runt henne. Föreställningarna kulmineras i allt från irriterande till fantastiska enligt Saga.

Återhämtningen bestod av att ta tag i resten av skolan, pusta ut och konstatera hur mycket processen krävt socialt. Saga kände inte för att träffa någon av de hon jobbat med på en tid utan behövde en paus från allt och alla. Avslutningsvis var hela projektet inte det bästa hon gjort men hon nämner även att hon känt en tillhörighet och har fått känna att hon bidragit och känt sig viktig. Oberoende sku projektet aldrig få vara ogjort. Hela perioden ser Saga som lärorik och hon avslutar med att nämna detta projekt med adjektivet ”hatkärlek”.

Figur 2. Några av rollerna som spelades var tuffa och orädd fångar.

Teoretisk reflektion

Saga utstrålar en självsäkerhet. Hon är på gränsen till att vara dominerande men man ser även skymten av en tonåring som egentligen bara vill bli accepterad. Figur 2 här ovan visar två av fångarna i musikalen som även de innerst inne vill bli accepterade. Genom att armbåga sig fram i livet tar Saga sig dit hon vill. Samarbete i all ära men när det kommer till kritan tar hon gärna på sig ledarrollen. Så beskriver Saga sig själv i diplommet.

Som Österlind (2011) beskriver kan man inte bara producera något utan att producera sig själv. De olika rollerna formar varandra precis som Saga beskrev att hon formade en roll utgående från henne själv. Drama som uttrycksform för kommunikation och som känslolstatus, som Uddholm (1994) presenterar, präglar Sagas vardag genom processen.

Inom den skapande processen kan även de sociala rollerna betyda mer än man först skulle tro. Rollerna påverkar Saga starkt kroppsligt som Østern m.fl. (2019) beskriver det. Hon nämner hur utmattad processen gör henne både fysiskt och psykiskt samt hur känslorna går från gråtfärdiga till euforiska.

5.4 Tuva

Med klassiska pianolektioner samt ett år på pop- & jazzlinjen i bagaget får Tuva veta att hon måste vara med i en musikal med en annan skola. Musikalprojektet beskriver Tuva som en möjlighet att bredda kunskapen inom konstämnen. Projektet har gett Tuva nya vänner och ett större intresse inom musik.

Musikalprojektet började för Tuva i väldigt tveksamma tankebanor. Hon menar att hennes perspektiv på världen var snävt och ensidigt och inom ramarna för dem fanns det verkligen inte plats för någon dum musikal att stjäla tid och uppmärksamhet. Med attityd såg Tuva fram emot att prestera bra i studentskrivningarna och hade studieplatsen och livet planerat utöver det. De fick veta att musikalen kom att vara obligatorisk för hela hennes klass och det gjorde Tuva arg.

Tuva smidde då planer för att bojkotta musikalen och lyckades få klassens instämmanden och de andra att hänga med. Argument om skolstress och studentskrivningarna användes för att försöka slippa musikalen. Första vändpunkten kom då de träffade musikläraren. Tuva hade väntat sig någon som lätt går att trycka ner och som bara vill förstöra hennes klassframtid. Istället möttes hon av en forskare som utstrålade en glöd över att utveckla pedagogiken inom musiken.

Profilen Tuva valde att hålla var låg och protesterande. Trots att hon bestämt sin attityd gentemot hela projektet på förhand såg hon hur talangfulla de andra studerandena var inom musik vilken hon tyckte var lockande och roligt. En respekt för de som kan musik har Tuva alltid haft.

Sommaren förändrade mycket för Tuva. Hon insåg att hon förändrats och ville förändras från den person hon varit. Istället för att ifrågasätta precis allting hade hon lärt sig att vara mera eftertänksam samt att ta mera ansvar för de egna handlingarna. Musikalen började

även gro inom Tuva och hon började inse att hon hade ett intresse för att vara med trots allt.

Då studentskrivningarna knackade på dörren valde Tuva dock att prioritera dem och hon blev hemma och läsa istället för att fara på manusläger. Klassen tyckte inte om det och skickade fula kommentarer, men Tuva stod på sig och var i slutändan nöjd med hennes beslut.

Efter studentskrivningarna hade inställningen svängt totalt och Tuva såg musikalen som en möjlighet på alla olika sätt. Att få träffa nya människor och ge musikalen en ärlig chans var nästa steg. Så Tuva hoppade med i ett färdigt skrivet manus och fick en roll och började delta i helgerna då de hade workshoppar. Helgerna blev något hon såg fram emot och trots mycket jobb och övande kom hon på sig själv med att ha väldigt kul.

Rollen som Tuva fick blev plötsligt fördubblad på grund av andras bortfall och hon fick in ett eget solo, till hennes glädje. Föreställningsveckorna var otroligt roliga och utvecklande på alla sätt. Från att vara två skolklasser blev de nu en gemenskap som allihop tillsammans kallades för ”musikalgänget”. Känslan av samhörighet och den gemensamma viljan att prestera bra var stark och präglade gruppen. Tuva lärde sig att hon jobbade bäst under press och presterade bra fastän det var intensivt. Såväl Vasa som Björneborgs föreställningar gick bra och motorerna värmdes upp fastän det blev en paus mellan veckorna.

De känsllosamma tillstånden en musikal kan framföra fascinerade Tuva. Hon insåg vad alla element tillsammans kan skapa, musiken, dansen och skådespeleriet. Utan musiken skulle effekten ha varit en helt annan och det skulle ha varit svårare att framföra den känslan dom ville förmedla utan den. Tuva insåg även sammanfattningsvis att hennes svenska språk förbättrades under projektets gång och kunde stolt meddela att hon presterade bättre i svenska skrivningarna än vad hon någonsin hade kunnat drömma om. Nu har det snäva perspektivet på livet bytts ut mot många flera möjligheter och drömmar.

Figur 3. Långa övningsdagar ledde ibland till känslor av frustration.

Teoretisk reflektion

Tuva beskriver sina känslor inledningsvis som negativa. Men hon lyckas även berätta i ord när vändpunkterna sker och vad som medföljer. Tuvas process går från arg och bitter till ödmjuk och hon hittar en respekt gentemot alla andra. De olika känslosamma tillstånden under processen fascinerade henne. Figur 3 här ovan visar hur olika känslor kom till uttryck efter långa övningsdagar.

Tuva nämner vikten av lärarnas roll i musikalprocessen. Lund och Chemi (2015) nämner att de estetiska ämnena hjälper studerande att hitta en positiv professionell identitet. Den hittar Tuva definitivt under processen. Både vad gäller mognad som person och som roll i musiken. Den meningsfulla känslan hittar Tuva också vilken tar henne genom processen från en tragglig början till ett lyckligt slut. De engagerade lärarna hade en tydlig vision för projektet vilket stödde eleverna.

Samhörighetskänslan blir stark för Tuva i slutet och tryggheten och tilliten som Østern m.fl. (2019) beskriver finns där. Familjebandet som inte riktigt kan förklaras i ord hittar Tuva tillsammans med gruppen.

5.5 Paul

Gitarrspel och sång i kör har tagit Paul dit han är i dag. Musikintresset slutade inte där utan han är även självlärd i flera andra instrument. En enorm utveckling har skett hos Paul gällande allt som har med musik att göra under hans tre år vid gymnasiet. Han berättar att musikalprojektet varit fyllt av alla sorters känslor: glädje, sorg, tacksamhet, ilska, frustration, eufori och uppgivenhet.

Ivrigt medger Paul hur ett projekt som detta kan börja från kaos men sluta i succé. Tankarna flödade då meddelandet om samarbetet nådde Paul men han visste inte riktigt vad han kände. Han försökte vara optimistisk då andra var negativa. Alltid lyckades det inte, även för Paul, att vara positiv. Frågor om den andra klassens musikalitet var viktiga för Paul och en förståelse för den andra klassen försökte de hitta.

Första träffen med Björneborg bestod av positiva och negativa spänningar, som Paul förklarar det. Övningarna de började med var i Pauls ögon tråkiga och att äntligen få komma hem efter helgen kändes bra. Humöret och inställningen svängde ändå till de följande träffarna. Övningarna kändes bättre och Paul började inse hur mycket de hjälpte. Musiken började ta form på allvar då temat valdes och ordet var fritt för "brainstorming".

Små grupps arbete gynnade själva processen och gjorde den mera effektiv berättar Paul. Då scenerna skrevs och omskrevs höjdes motivationen steg för steg och pusselbitar började falla på plats i form av klädsel och utseende för scengångarna. Paul är ärlig och beskriver arbetet som utmattande men lyckas även konstant ha med känslorna av att ha det roligt och att tycka att det är spännande. Han lyfter upp de stunder då de som grupp lyckades och kunde uppskatta varandra med applåder. En enkel sak som höjde deras sammanhållning och visar att alla är på samma bana inom projektet. Känslor av rädsla uppger Paul att han har då han i en scen behöver lita på klasskamraterna extra mycket.

Musikalveckan tar dem alla med storm men Paul lyckas hålla humöret uppe. Nervositeten finns där genom föreställningarna. Vikten av feedback inser studerandena vartefter de får den och Paul väljer att njuta av sin tid på scen. Visst gick en föreställning inte så bra som de hoppats, gitarren var ostämd och en scen hamnade de ta om, men Vasa veckan med föreställningar gav Paul gott humör och gjorde honom förväntansfull inför resan till Björneborg och flera föreställningar.

Paul berättar på ett positivt sätt hur veckan i Björneborg löpt. Han gillade föreställningarna där ännu bättre då scenen var aningen proffsigare och en paus från musiken gav alla ett

desto större kärt återseende. Sista föreställningen drar upp känslorna av glädje blandat med sorg. Paul beskriver musikalen som en underbar resa han aldrig kommer glömma. Projektet som gett honom visioner inför framtiden.

Pauls självreflektion av hela projektet är genomgående och fin. Han tar sig igenom resan och hittar de negativa samt positiva inställningarna. Han valde att lita på musklärarens ord att lita på att hen vet vad hen gör. Rollen Paul hade på scenen var inte den humoristiska och positiva, så han valde att vara det istället utanför rollen och försökte se till att alla hade det bra. Musikalen satte sina spår och Paul inser att han utvecklats som person och lärt sig göra något han aldrig trodde att han kunde åstadkomma. Han har en stor respekt för hela musikalprocessen och inser vikten av alla parter samt jobbet och mödan som läggs ner för att bygga upp en musikal. Paul avslutar sin berättelse med att uppmana andra att testa eftersom musikalen för honom var något av det bästa han gjort i hela sitt liv.

Figur 4. Oberoende hur känslorna hade bytt genom processens gång var det ett glatt och stolt gäng efter premiärföreställningen.

Teoretisk reflektion

Fastän Paul beskriver processen som fylld med alla slags känslor är hans process genomgående av positiv karaktär. Vanligt för en konstnärlig process är att den börjar med kaos och slutar med succé. Østern m.fl. (2019) beskriver denna process genom scenkunskapens didaktik kopplat med estetiken. Att gå från känslan från att inte behärska något till att uppnå känslan av trygghet och tillit.

Paul beskriver sig själv som en ärlig optimist som man kan lita på. Lika som med Tuva hittar Paul den positiva professionella identiteten som Lund och Chemi presenterar (2015). Till skillnad från Tuva har Paul en egen positiv identitet även utanför det professionella.

Paul har en väldigt beskrivande självreflektion. Sociala färdigheterna som anses vara en rikedom under tonårstiden, vilket Erling och Hwang (2001) skriver om, verkar Paul ha mycket av. Tonåringar söker efter sina roller och platser i gruppen och Paul verkar till viss del ha hittat sin.

5.6 Sammanfattning av narrativen

Sammanfattande för alla diplom och narrativ är att man inte kan vara med i en konstnärlig process utan att bli berörd som Østern m.fl. (2019) beskrivit. Varendaste ett diplom beskriver påverkan av musiken på något sätt. Alla lyfter fram starka känslor och sinnestillstånd genom hela musikaliska projektet.

Fastän alla narrativ är markerade inom olika kategorier är inget av dem svartvitt. Ingen är enbart negativ eller positiv. Gemensamt för narrativen är att de allihopa lyckas, genom olika metoder, sätta ord på processen. Sammanfattande kan den beskrivas som utmattande, hektiskt, nervös, negativ, positiv, rolig och fantastisk på samma gång. Figur 4 på sidan 35 sammanfattar gemenskapen efter en föreställning.

Hela musikalprojektet har lockat många studerande utanför deras bekvämlighetszon och har lockat fram den autentiska erfarenheten som Lindstrand och Selander (2009)

presenterar det. Gymnasiestuderandena har som Nobel och Sjöstedt (1982) säger förmedlat erfarenheter så att andra förstår. Tack vare diplomerna har alla de som varit med i musikalprocessen gått igenom den igen och verkligen grundligt bearbetat känslorna de haft längs med vägen. De funderar över varför de haft just de känslorna och på vilket sätt de synats.

6 Diskussion

I det sista kapitlet diskuteras resultatet och valet av metod. Narrativen och reflektionerna över dem jämförs med teorin om estetik och mina egna reflektioner. Syftet att ta reda på hur gymnasiestuderande beskriver sitt deltagande i en musikalprocess och vilka känslor som framträder ur de estetiska lärprocesserna behandlas kopplat till resultatet. Den fenomenografiska forskningsansatsen och den narrativa analysen granskas kritiskt. Avslutningsvis presenteras förslag till fortsatt forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Då jag kopplar till avhandlingens syfte och frågeställning inser jag att resultatet svarar på det jag velat undersöka. Jag har analyserat och tolkat gymnasiediplomen utgående från gymnasiestuderandenas beskrivningar och sätt att skriva. Med hjälp av teori om estetik, estetiska lärprocesser och känslor har jag sökt fram det relevanta ur diplomerna. Med den vägledande frågeställningen ville jag ta reda på vilka känslor som framträder ur studerandenas estetiska lärprocesser inom musikalprojektet. Resultatet har gett mig konkreta adjektiv över den mängd känslor som framträtt samt en omfattande beskrivning av hur det varit för studerandena att uppleva dessa känslor och det har gett mig en omfattande helhetsbild.

Analysen av diplomerna visar på den mängd känslor som en estetisk lärprocess framkallar. Varenda gymnasiestuderande lyckas ge ord åt musikallens arbetsprocess och förverkligande på ett moget och genomtänkt sätt. Resultatet gymnasiediplomen gav blev väldigt tydligt för mig. Beskrivningen och kategoriseringen föll lätt på plats och materialet var tacksamt att analysera då det var så innehållsrikt.

Det intressanta i processerna är att de alla har olika startpunkter men kommer till ett gemensamt resultat. Som Østern m.fl. (2019) skriver så kan man inte gå med i en konstnärlig process utan att bli berörd och det kunde inte heller den här gruppen gymnasiestuderanden. Genom gymnasiediplomena beskriver studerandena processen

med känslobegrepp och reaktioner jag inte upplever att jag ens förstod då jag var i den åldern. Det ger mig intrycket att denna musikaliska process och de estetiska ämnena de fick utöva har utvecklat gymnasiestuderandena som individer i samhället. Liknande resultat hittades av Nobel & Sjöstedt (1982), som menar att en konstnär ska kunna förmedla kunskaper och erfarenheter så att andra förstår.

Som Dewey (1998) sade är den historiska regeln för en estetisk process samarbete och sympati. Samarbetat har studerandena definitivt gjort. Paul beskriver hur de ger applåder åt varandra då de gemensamt lyckats. Känslan av samhörighet beskriver Tuva samt den gemensamma viljan att prestera. De nya vännerna har en stor betydelse i Bertils process medan Saga beskriver gruppssamhörigheten som en hatkärlek. Dessa beskrivningar bevisar att ett samarbete funnits och därmed även en estetisk process.

Resultaten stämmer även väl överens med Lund och Chemi (2015) som säger att man behöver lägga märke till känslor i utbildningen för att lyckas skapa innovativt lärande. Till det viktigaste i en lärprocess är hur känslorna värdesätts och de estetiska ämnena behandlar känslor i större utsträckning än de andra ämnena. Denna musikaliska process har bevisligen låtit känslorna komma fram och därmed skapat en slutprodukt som handlar om så innovativt lärande man kan hitta. Alla element finns med och studerandena blomstrade.

Alla studerandena har i något skede av processen gått utanför den egna bekvämlighetszonen. Liknande resultat hittades av Lindstrand och Selander (2009) som säger att detta lockar fram en autentisk erfarenhet. Studerandena fick förslag på uttrycksformer och underlag för att möjliggöra detta. Dessa möjligheter och denna kunskap med pedagogiken har lockat fram erfarenheten och skapat den estetiska lärprocessen. Jag själv har erfarenhet av att gå utanför bekvämlighetszonen och lyckas. Därav förstår jag studerandenas känslomässiga process och kan urskilja mognaden från sättet de beskrivit processen i gymnasiediplomen.

Det finns några potentiella begränsningar som kan ha inverkat på resultaten. Eftersom studerandena skrivit diplomen som en form av ett slutarbete som de vet kommer läsas av deras lärare kan man aldrig vara helt säker ifall de svarat ärligt. Jag kan inte lova att alla studerandena vågat skriva precis allting som det verkligen var. Därav kan jag

bara anta att det som de skriver och som jag skriver i narrativen är korrekt fakta. Alla kanske inte vågar säga precis vad de känt och ansett om processen. Dock beskrivs både positiva och negativa känslor i en så bred utsträckning att jag har svårt att tro att studerandena lämnat bort något. Som forskare anser jag att deras diplom är väldigt verkliga och ärliga.

Eventuellt hade resultaten varit annorlunda om jag även beaktat annat från gymnasiediplomen. Nu valde jag att ta fasta på och analysera känslprocessen. Man kunde även ha sett mera ingående på vilka olika estetiska former som användes i undervisningen eller hur samarbetet med en annan skola påverkat studerandena, som exempel. Ej heller kan jag veta ifall jag tolkat diplomerna rätt men jag har tolkat dem enligt vad jag ansett vara rätt.

6.2 Metoddiskussion

Metoden jag valde att använda mig av kan diskuteras ur olika synvinklar. Ett narrativ präglas alltid av en personlig åsikt vare sig man vill det eller inte. Med det sagt anser jag ändå att jag lyckats få en heltäckande analys utan att lägga vikten för mycket hos någon särskild studerande. Eftersom jag kom med i hela projektet case BSS först efter att musikalen var gjord har jag kunnat se på diplomerna med helt nya ögon utan någon förkunskap om studerandena eller den musikaliska processen.

Alla 15 diplom delades in i fyra kategorier. Detta på basen av studerandenas personligheter och emotionella väg fram till slutskedet. Gemensamt för alla studerandena är att de menar att processen varit positiv då de summerar hela projektet. Den var inte positiv hela vägen för alla, men med olika metoder tar studerandena sig igenom projektet och slutar på samma punkt.

Yttre faktorer kan ha påverkat studerandena då de skrivit diplomerna. Studentskrivningarna hade precis tagit slut så energin och orken kan ha varit låg hos studerandena. Studerandena skrev diplomerna flera veckor efter musikalen vilket kan vara positivt i frågan om att de haft tid att smälta processen eller negativt i frågan om

att de tappat de impulsiva känslorna som kändes starkt under föreställningsveckorna.

Oundvikligen blir narrativa berättelsen ofta presenterad så att man styr läsaren till en slutsats som Brandell och Varkas (2019) berättat. Personligen har jag ändå gjort mitt bästa för att inte styra läsaren. Det är möjligt att min egen förförståelse har inverkat på tolkningen av gymnasiediplomen men mitt personliga intresse inom ämnet ser jag bara som en fördel. Jag som skriver berättelsen kan omedvetet välja att gå en viss riktning eller tolka något fel eller annorlunda, vilket läsaren då aldrig får reda på. Detta är en risk och kan vara en nackdel med den narrativa metoden. Därför har jag varit extra noggrann med att göra mitt yttersta för att tolka och skriva ut allting så neutralt som möjligt.

Den bristande informationen om gymnasiestuderandenas verkliga personligheter inverkade enligt mig inte på resultaten eftersom de skriver så verklighetsbaserat. Studerandena är inte rädda och förskönar inte verkligheten. Då något varit jobbigt skriver de ut det i detalj lika väl som de beskriver de positiva och euforiska stunderna.

Som validering kunde jag ha haft en medbedömare, som exempel min handledare, att även läsa igenom gymnasiediplomen och ge åsikter. Risken där är ändå att vi skulle ha upplevt olika moment i diplomerna som värdefulla och av relevans för min undersökning. Därav upplever jag att det var bäst att jag fick skapa min helt egna tolkning.

Den abduktiva logiken fungerade bra att följa och ändrade om mitt syfte tills det blev rätt. Jag trodde först att jag ville undersöka hur de estetiska ämnena kommer till uttryck i en musikalisk process. Då jag sedan läst igenom diplomerna insåg jag dock att känslor är nyckelbegreppet och de är vad som kommer till uttryck i dessa studerandes musikaliska process som Patel och Davidson (2011) beskrev det. Jag skrev alltså först teori om estetik och de estetiska ämnena för att sedan senare fylla på och ändra om för att lägga mera fokus på känslorna.

Den fenomenografiska forskningsansatsen har fungerat bra för denna avhandling. Som Uljens (1989) sade så analyserar fenomenografin individers uppfattningar av ett fenomen. I detta fall gymnasiestuderandes uppfattning av den musikaliska processen.

Forskningsansatsen har, som Fejes och Thornberg (2019) skriver, hjälpt mig som forskare att välja förhållandet till teorin och valet av användning av metod stärktes tack vare den fenomenografiska forskningsansatsen. Kategorierna inom denna forskningsansats, som Olsson och Sörensen (2007) lägger fram som ett verktyg, har fungerat som ett ypperligt analysverktyg. I detta fall blev kategorierna väldigt jämna och formades naturligt.

Relationen till sig själv och omvärlden beskriver alla studerande genom den musikaliska processen vilket stärker Patels och Davidsons (2011) teori. Jag som forskare har fått en djup förståelse för gymnasiestuderandena genom att läsa deras diplom och detta tack vare den kvalitativa metoden och fenomenografiska forskningsansatsen (Holme & Solvang, 1991).

Den narrativa analysmetoden har kompletterat valet av forskningsansats och hjälpt mig som forskare att förstå den egna uppfattningen av någon annans verklighet. Den djupgående meningsfulla helheten att förstå någon annans verklighet har hjälpt mig att få en förståelsegrund för gymnasiestuderandena. (Denzin och Lincoln, 2018.)

Narrativen jag skrivit speglades i den estetiska lärprocessen och inspirationen från teorin och egna erfarenheter hjälpte mig hitta en analysbar aspekt. Det jag valt att lyfta fram ur gymnasiediplomen är det budskap jag som forskare hittat (Hedegaard Hansen, 2011). För mig var det inte svårt att välja det väsentliga eftersom känslorna beskrevs starkast. Någon annan forskare kunde dock ha valt att lyfta upp något helt annat vilket är risken med kvalitativ analys.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Resultatet tyder på att det fanns ett meningsfullt budskap bakom forskningen jag gjort men att den inte är så svartvit. Framtida forskning kunde därför även undersöka de olika rollerna en estetisk lärprocess förmedlar. Starka personligheter och roller inom gruppen framkom även i diplomerna men var inte vad jag valde att ta fasta på eftersom det inte var relevant inom det syftet jag valt.

Det kunde även vara intressant för fortsatt forskning att jämföra dessa diplom med de från tidigare gymnasiestuderande. Man kunde forska i skillnaden mellan att det detta år första gången gjordes ett samarbete med en annan skola. För- och nackdelar kunde jämföras. Processen kunde analyseras med den från föregående år för att se ifall det fungerat bättre eller sämre.

Att jämföra hur känslor behandlas inom de andra skolämnena jämfört med de estetiska kunde även vara av intresse. Inom forskningen för de estetiska lärprocesserna och dess vikt i undervisningen kunde känslorna vara en användbar orsak till varför det är viktigt att vi har kvar de estetiska ämnena i vår undervisning.

Litteratur

Altenmüller, E. & Schlaug, G., *Music, brain and health*. I Macdonald, R., Kreutz, G. & Mitchell, L. (2013) *Music, Health and Wellbeing*. Oxford university press.

Anttila, E. (2013). *Koko koulu tanssii! Kehollisen oppimisen mahdollisuuksia kouluyhteisössä*. Edita Prima Oy: Helsinki.

Asplund Carlsson, M., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2008). *Från görande till lärande och förståelse. En studie av lärares lärande inom estetik*. Nordic early childhood education research. Vol 1 nr. 1. Hämtad 22 mars 2019, från <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/240/25>

Brandell, J.R. & Varkas, T. (2019). *Narrative case studies. The handbook of social work research methods*. Thousand Oaks: SAGE.

Brunius, T. (1961). *Estetik: En inledande diskussion*. Stockholm: Liber.

Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken*. Studentlitteratur: AB Lund.

Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2018). *The SAGE handbook of qualitative research* (Fifth edition.). Los Angeles: SAGE.

Edberg, L. (2019). *Skolmusikalen. Om möten, makt och musik i två skolmusikalprojekt i årskurs nio*. Institutionen för estetiska ämnen, Umeå.

Edström, A-M. (2006). *Att forska om lärandet i konst*. I Pedagogisk forskning i Sverige. Pedagogiska institutionen: Lunds Universitet. Hämtad 17 december från, <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1304/1149>

Erling, A. & Hwang, P. (2001). *Ungdomspsykologi: Utveckling och livsvillkor*. Stockholm: Natur och kultur.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys* (Upplaga 3.). Stockholm: Liber AB.

Hanghøj, T., Misfeldt, M., Bundsgaard, J., Skov Foug, S., Hetmar, V. (2017). *Hvad er scenariedidaktik?* Aarhus: Universitetsforlag.

Hedegaard Hansen, J. (2011). *Narrativ dokumentation: En metod för utveckling av pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

Heilä-Ylikallio, R., Svenlin, M. & Jansson, J (2019). *Musikalproduktionen DÖMD - ett språkstärkande projekt vid två svenskspråkiga gymnasier i Finland*. Paper presentation på NNMF7 (Nordiskt Nätverk för Modersmålsdidaktisk Forskning), Trondheim, Norge 22-24.10.2019. Hämtad 12 december 2019, från http://research.abo.fi/converis/portal/Activity/26842921?auxfun=&lang=sv_SE

Hjort, M. (2009). *Konst är kunskap*. PEDAGOGISKA MAGASINET, s. 74-75.

Hjort, M. (2011). *Konstens betydelse: Om konstarter och litteratur i skola och samhälle*. Stockholm: Carlsson.

Hochschild, A. R. (1990). *Ideology and emotion management: A perspective and path for future research*. I Kemper, T. D. (ed). *Research agendas in the sociology of emotions*. New York: State University of New York Press.

Holme, I. & Solvang, B. (1991). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Justesen, L. & Mik-Meyer N. (2011). *Kvalitativa metoder* Studentlitteratur AB Lund

Klerfelt, A. & Qvarsell, B. (2014). *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken* (1. uppl.). Malmö: Gleerups.

Lindstrand, F. & Selander, S. (2009). *Estetiska lärprocesser: Upplevelser, praktiker och kunskapsformer* (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Lund, B. & Chemi, T. (2015). *Dealing with emotions - A pedagogical challenge to innovate learning*. Sense Publishers.

Malm, M. (2004). *Känsla och sinnlighet skilda från sinnena: om den estetiska intresselöshetens grunder*. Hämtad 11 december 2019, från <https://septentrio.uit.no/index.php/1700/article/download/2930/2807>

Marner, A. & Örtengren, H. (2003). *En kulturskola för alla: Estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling : Liber distribution.

Nandelstadh, M. v. & Utbildningsstyrelsen. (1995). *Harmonier: Musik och konst i skolan*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Nationalencyklopedin [u.å.]. *Estetik*. Hämtad 14 september 2019, från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/estetik>

Nobel, A. & Sjöstedt, B. (1982). *Konst & konstnärer i skolans arbete*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

SAOL, *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. (2019). Stockholm: Svenska Akademien. Hämtad 17 december 2019, från <https://svenska.se/tre/?sok=emotion&pz=1>

Svenska YLE (2018). *Musikalsamarbete mellan Vasa Övningsskola och Björneborgs Svenska Samskola*. Publicerad: 15.11.2018. Hämtad 12 december 2019, från <https://arenan.yle.fi/1-4598540>

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur AB Lund.

Uddholm, M. (1994). *Pedagogen och den musikaliska människan: En bok om musik i vardagsarbetet* (2. uppl.). Mölndal: Lutfisken.

Uljens, M. (1989). *Fenomenografi - forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Utbildningsstyrelsen. (2015). *Grunderna för gymnasiets läroplan 2015*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Utbildningsstyrelsen. (2017). *Anvisningar för gymnasiediplomet i musik*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Österlind, E. (2011). *Drama: Ledarskap som spelar roll*. Lund: Studentlitteratur.

Østern, T., Dahl, T., Strømme, A., Aagaard Petersen, J., Østern, A-L. & Selander, S. (2019). *Dybdelærng: En flerfaglig, relasjonell og skapende tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget AS.